

17. kongres Međunarodnog arhivskog vijeća

Brisbane, Australija, 20-24. kolovoza 2012.

U organizaciji Međunarodnog arhivskog vijeća (ICA) i Nacionalnog arhiva Australije, u Brisbaneu je od 20. do 24. kolovoza 2012. održan 17. po redu Kongres Međunarodnog arhivskog vijeća. Tema kongresa **Vrijeme promjena: održivost, povjerenje, identitet** (*A climate of change: sustainability, trust, identity*), okupila je više od 1000 sudionika iz 95 zemalja svijeta, što je tek polovina očekivanog broja sudionika među kojima se, razumljivo, brojnošću isticala australska delegacija te delegacije zemalja PARBICA-e.¹

Kongres koji ICA organizira jednom u četiri godine, po drugi je put, nakon Kuala Lumpura 2008., održan u za nas dalekim i egzotičnim predjelima istočne hemisfere. Nakon dan i pol leta od ljetnih vrućina pregrijanog Zagreba, dočekala nas je nama nezamisliva brisbanska zima s ugodnih 20-ak stupnjeva Celzijusa i bujnom suptropskom vegetacijom. Osim ugodne klime, domaćini su se i odabirom mjesta održavanja kongresa pobrinuli osigurati okruženje potrebno za njegov uspješan rad. *Brisbane Convention and Exhibition Center*, prostrana moderna zgrada smještena u poslovnoj četvrti South Bank, pružala je sav potreban komfor za održavanje skupa ove veličine i važnosti. Svakako su tome pridonijeli i volonteri, uglavnom djelatnici i prijatelji arhiva, koji su cijelo vrijeme bili na raspolaganju sudionicima kongresa te im s beskrajnim strpljenjem i australskom ležernošću pomagali između ostalog i u savladavanju ove dimenzijama impozantne građevine.

Ceremonija službenog otvorenja Kongresa održana je 20. kolovoza uvečer, u pomalo neformalnom okruženju izložbene hale, među više od 60 štandova na kojima su se predstavljali razni nacionalni arhivi, arhivistička udruženja i organizacije te tvrtke koje su svojim proizvodima ili uslugama bliske arhivskoj djelatnosti. Nakon kraćih pozdravnih riječi predsjednika ICA-e Martina Berendsea i generalnog direktora Nacionalnog arhiva Australije Davida Frickera, Kongres je proglašen otvorenim, a sudionici su mogli obilaziti štandove i uživati u prigodnoj izvedbi izvorne glazbe australskih domorodaca te iskoristiti priliku da vide uživo, dodirnu, a oni najsmioniji čak da se i fotografiraju s nekom od egzotičnih australskih životinja: tobolčara, zmija ili krokodila o kojima su brinuli i dvoranom ih šetali zaposlenici tamošnjeg zoološkog vrta.

Stručni rad kongresa odvijao se u naredna tri dana, od 21. do 23. kolovoza, a program se sastojao od jutarnjih plenarnih sjednica, od kojih je svaka bila posvećena jednoj od podtema kongresa, zatim paralelnim sesijama u pet jednoipolsatnih nizova koje su istovremeno održavane u sedam dvorana te završavao u kasno poslijepodne polusatnom *feedback* sesijom. Nastavljajući tradiciju započetu na 15. kongresu, u Beču 2004., kongres je ovakvim oblikom programa omogućio izlaganja više od 200 stručnjaka, profesionalaca iz cijelog svijeta, no s druge strane zadao muke ostalim sudionicima pred koje je bio postavljen težak zadatak odabira.

Iako se na prvi pogled čini da je *digitalno* bila dominantna tema, bolje rečeno dominantna riječ u programu kongresa, bogatstvu programa pridonijela su i druga izlaganja kao na primjer ona u kojima je naglasak bio na identitetu i vrijednosti isklju-

¹ Regionalni ogranak Međunarodnog arhivskog vijeća za Pacifik (**Pacific Regional Branch International Council on Archives**).

čenih društvenih skupina, to jest uloji i aktivnostima arhiva po pitanju ljudskih prava australske Ukradene generacije, stanovnika Torres Strait otokâ, ili norveške ratne siročadi. Program je tako ujedinio potpuno različite interese međunarodne arhivske zajednice koja se okupila u Brisbaneu da bi raspravljala na primjer o: meta-sintetičkim strategijama digitalnog upravljanja spisima, maorskom identitetu, konvergenciji ili divergenciji arhivističkih obrazovnih programa ili pak pravu na pristup informacijama u istočnoj Africi. Sva održana izlaganja dostupna su na URL adresi: <http://www.ica2012.com/program/full-papers.php> te ih svi zainteresirani ondje mogu pronaći, a ovdje će, vodeći se subjektivnim sklonostima autora ovog izvješća biti istaknuto njih nekoliko.

Krenimo redom. Jutarnje plenarne sjednice kojima je započinjao dnevni stručni program, okupile su raznoliko društvo stručnjaka različitih profila, ne isključivo arhivske provenijencije. Prvu plenarnu sjednicu otvorio je Davida Ferriero, nacionalni arhivist SAD-a i direktor NARA-e, izlaganjem posvećenom arhivima u svijetu društvenih mreža. U izlaganju su predstavljene i aktivnosti koje NARA provodi u okviru projekta *Web 2.0 i društvene mreže*, a koji podrazumijeva kreiranje njenih mjesta na Twitteru, You Tubeu, Flickru i Facebooku te korištenje ovih mjesta i dostupnih alata za ostvarivanje novih načina komuniciranja s korisnicima i širom javnošću. Plenarna sjednica drugog dana kongresa okupila je troje izlagača. Michael Carden (Nacionalni arhiv Australije), i Andrew Waugh (*Public Records Office Victoria*), obojica s dugogodišnjim iskustvom u kreiranju i razvoju prototipova elektroničkih arhiva te standarda i politika za upravljanje elektroničkim zapisima, osvrnuli su se na stanje i budućnost elektroničkih arhiva i njihovog dugoročnog očuvanja. Slijedilo je izlaganje Dame Stelle Rimington, umirovljene direktorice britanskog MI5, koja je u toj organizaciji provela 40 godina i bila prva žena na njenom čelu u razdoblju od 1992. do 1996. No, prije karijere u britanskoj službi sigurnosti D. S. Rimington je studirala arhivistiku na Sveučilištu u Liverpoolu i po završetku školovanja neko vrijeme radila kao arhivist u Worcesteru i Londonu. Svom interesu za arhive vratila se nakon umirovljenja od kada je aktivna u *Archives Task Forces*, promovirajući i zastupajući politiku dostupnosti arhivskog gradiva, zaštite građanskih sloboda i nadzora javnosti nad radom službi sigurnosti. Njeno izlaganje *Tajnost i odgovornost: Arhivi u svijetu WikiLeaks*, bilo je posvećeno upravo tim vrijednostima. Posljednju plenarnu sjednicu otvorio je Baltasar Garzón Real izlaganjem *Istina, pravda i reparacija*. Garzón Real je španjolski sudac specijaliziran za kazneno pravo koji surađuje s brojnim međunarodnim institucijama među kojima i s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu, te predstavlja Španjolsku u različitim međunarodnim odborima i vijećima. Nakon njega na temu *Pravo javnosti na informaciju i na privatnost* govorili su John McMillan, australski povjerenik za informacije (*Australian Information Commissioner*), Miriam Nisbet, direktorica australskog Ureda vladine informacijske službe (*Office of Government Information Services at the National Archives and Records Administration*) te Jennifer Stoddard, kanadska povjerenica za zaštitu osobnih podataka (*Privacy Commissioner of Canada*).

Nakon jutarnjih plenarnih sjednica slijedio je rad u paralelnim sesijama. Prvog dana kongresa ostala je zapažena sesija Kim Eberhard i Colleen McEwan o Općoj deklaraciji o arhivima. Deklaraciju koju je izradila posebna radna grupa, Međunarodno arhivsko vijeće je usvojilo na svojoj skupštini održanoj u Toledu 2011., da bi je potom prihvatila i Generalna skupština UNESCO-a na svom 36. zasjedanju održanom u studenom iste godine. Zašto je ova Deklaracija važna našoj struci? Ona je nositelj

ICA-ine strategije o zagovaranju i prepoznavanju važnosti arhiva, uz to ima podršku UNESCO-a, organizacije koju svaka ustanova, njen osnivač ili nadležno nacionalno tijelo prepoznaje po njenom integritetu, društvenim, etičkim drugim vrijednostima koje produpire u međunarodnim projektima i zajednicama. Deklaracija ističe kako su arhivi važni na svim razinama, kao jedinstven i nezamjenjiv međugeneracijski svjedok odluka i aktivnosti te sâm odraz razvoja društva. To ih čini bogatim izvorom znanja te nezaobilaznim čimbenikom u zaštiti prava građana, oblikovanju individualnog i kolektivnog pamćenja, razumijevanju prošlosti te dokumentiranju sadašnjosti u svrhu uspješnog provođenja budućih aktivnosti. Prepoznajući ove temeljne principe, Deklaracija ide dalje te ističe kolektivnu odgovornost svih ljudi u upravljanju arhivima - građana, javne uprave, donositelja odluka, stvaratelja i imatelja javnog i privatnog gradiva, arhivista kao i svih drugih informacijskih stručnjaka. Na tim temeljima Deklaracija postavlja šest kriterija koji oblikuju politiku i stručni okvir upravljanja i očuvanja arhivskog gradiva, uz središnje načelo osiguranja njegove dostupnosti svima. Ona šalje snažnu poruku te je na učinkovit način mogu koristiti i arhivisti i stvaratelji gradiva, kao alat kojim će osigurati podršku nadležnih nacionalnih tijela ili viših upravljačkih razina.

Hrvatsko arhivističko društvo je Deklaraciju prihvatilo na svojoj godišnjoj skupštini održanoj u Slavonskom Brodu 21. listopada 2010., a putem predstavnika RH u UNESCO-u također aktivno sudjelovalo u procesu njenog usvajanja na 36. zasjedanju Generalne skupštine UNESCO-a. Hrvatski prijevod Deklaracije dostupan je na URL adresi: <http://www.ica.org/13325/universal-declaration-on-archives/text-of-universal-declaration-on-archives.html> pa svim zainteresiranim skupinama može poslužiti u zagovaranju i propagiranju važnosti arhiva i arhivskog gradiva. Također, ICA je na svojim mrežnim stranicama širokoj javnosti otvorila on-line Registar podrške² Deklaraciji, koju ondje mogu potpisati i pojedinci i ustanove te time podržati ovaj značajan dokument.

Poslijepodne istog dana, svoje izlaganje održala je i naša kolegica Vlatka Lemić uspješno predstavivši međunarodnoj arhivskoj zajednici razvoj i rad integrirane nacionalne arhivske informacijske mreže ARHiNET koja je povezala arhive, stvaratelje gradiva i njihove korisnike.

Od gotovo 70-ak izlaganja održanih drugog dana kongresa, izdavam blok izlaganja kolega iz Nacionalnog arhiva Francuske o novoj arhivskoj zgradi u Pierrefitte-sur-Seinne, sjevernom predgradu Pariza. Impozantna zgrada s 11 etaža, korisne površine od 60.300 m² i ukupnog spremiškog kapaciteta od 320 dužnih kilometara, opremljena najsuvremenijom opremom, završena je početkom 2012. U lipnju iste godine započelo je punjenje spremišta gradivom koje je dopremano iz spremišta koje je Nacionalni arhiv do tada koristio u svom sjedištu, u središtu Pariza, kao i iz spremišta u Fontainebleau. Očekuje se da će proces preseljenja 220 dužnih kilometara gradiva trajati 16 mjeseci, što iznosi gotovo 14 dužnih kilometara mjesečno. Priprema gradiva za seljenje započela je paralelno s početkom izgradnje zgrade, a fascinantno je bilo čuti i vidjeti na prikazanom filmu, do kojih detalja je cijeli postupak preseljenja bio planiran te koje se sve mjere zaštite i osiguranja gradiva primjenjuju u samom procesu - od zaštitnog snimanja cjelokupnog gradiva, posebnog tehničkog opremanja, barkodiranja, pečačenja kamiona koji gradivo prevoze, praćenja njihove rute, ponov-

² Dostupno na: <http://icarchives.wufoo.com/forms/register-your-support-for-the-uda/> (30.6.2013.)

nih provjera njihovog sadržaja po dolasku na odredište, aklimatiziranja gradiva, ali i samih spremišta koja se polako pune. Uz sve ovo važno je napomenuti kako Nacionalni arhiv Francuske tijekom cijelog procesa priprema i preseljenja na novu lokaciju, niti jednog dana nije bio zatvoren te unatoč ovako opsežnim radovima redovito osigurava rad korisnicima u svojim čitaonicama.

Trećeg dana kongresa prevladavala su izlaganja posvećena identitetu i održivosti. Didier Bondue, iz Arhiva Grupe Saint-Gobain (poznat našim arhivistima po sudjelovanju u programu 42. savjetovanja HAD-a održanom u Bjelovaru 2007), uz Maggie Shapley s Australskog nacionalnog sveučilišta u Canberri i Yuko Matsuzaki iz Centra za povijest poduzetništva Fondacije Shibusawa Eiichi u Tokiju, održao je zanimljivu sesiju posvećenu važnosti gospodarskih arhiva s naglaskom na njihovoj ulozi u stvaranju, održavanju i promoviranju korporativnog identiteta njihovih stvaratelja. Osim, nama još od Bjelovara poznatog Arhiva Grupe Saint-Gobain, predstavljeni su arhivi japanskih tvrtki Kao i Panasonic. Ove tvrtke, svaka lider u svojem području proizvodnje, koriste svoje arhive na različite načine, no zajedničko im je da su spoznale kako rastom i širenjem tvrtke raste i važnost stvaranja korporativnog identiteta i njegovog promoviranja, ne samo među zaposlenicima i upravom, već i među ostalim dionicima u vlastitoj zemlji ali i inozemstvu. Ovo pravilo jednako vrijedi za razdoblja uspješnog poslovanja, kao i za razdoblja poslovnih poteškoća, što je potvrđeno i za nedavne gospodarske recesije u Europi i Japanu. Maggie Shapley predstavila je politiku australskih arhiva koji već 50 godina preuzimaju gospodarske arhive i osiguravaju široj javnosti njihovu dostupnost. Posebnu je pažnju posvetila svojoj ustanovi, Arhivskom centru Noel Butlin pri Australskom nacionalnom sveučilištu u Canberri, koji prikuplja gradivo gospodarskih subjekata od nacionalne važnosti. Iz perspektive naših iskustava u radu sa stvarateljima iz područja gospodarstva, bilo javnih bilo privatnih, sesija je svojim pozitivnim primjerima bila pravo osvježenje i pružila je poticaj za još uspješniji rad na ovom području.

Posljednjeg dana kongresa održana je godišnja skupština Međunarodnog arhivskog vijeća. Nakon uvodnog obraćanja predsjednika ICA-e Martina Berendsea i prihvaćanja dnevnog reda, prihvaćen je zapisnik prošlogodišnje skuštine održane tijekom Međunarodne konferencije okruglog stola o arhivima - CITRA 2011. u Toledu, Španjolska. Slijedila su izvješća o radu koje su podnijeli predsjednik, zatim potpredsjednik za program, glavni tajnik, potpredsjednici zaduženi za ogranke, za udruženja i za sekcije, te financijska izvješća. Prihvaćen je plan budžeta za 2013, a izglasani su i novi razredi članarina za istu godinu. Skupština je potom raspravljala o tekstu revidiranog statuta ICA-e koji je zatim i usvojen. Od važnijih izmjena izdvajamo promjene koje se odnose na pravo glasanja koje je do sada bilo rezervirano isključivo za članove kategorije A (savezni/nacionalni arhivi) i B (strukovna udruženja), a sada je prošireno i na članove kategorije C (regionalni/gradski arhivi, međunarodne organizacije i dr.). Članovi kategorije D (individualni članovi) imaju pravo sudjelovanja u radu skupštine i iznositi svoja mišljenja, no bez prava glasa. Nadalje, precizirana su ovlaštenja predsjednika, potpredsjednikâ i glavnog tajnika te zadaci Izvršnog, Nadzornog i Programskog odbora, koji je osim za koordiniranje stručnog rada, odgovoran i za stručni program godišnjih konferencija ICA-e. Jednoglasno su usvojeni Principi dostupnosti arhivskog gradiva koje je predložila *ad hoc* radna grupa pod vodstvom Trudy Peterson, a koji su nekoliko mjeseci prije skupštine bili dostavljeni članovima s pozivom na javnu raspravu. Od ostalih poslova skupština je odlučivala o budućim okup-

ljanjima u 2013. i 2014. te je predstavljen domaćin sljedećeg, 18. po redu Kongresa ICA-e koji će se s temom *Arhivi, sklad i prijateljstvo* (*Archives, harmony, friendship*) održati u rujnu 2016. u Seulu, Južna Koreja. Nakon što je dnevni red u potpunosti iscrpljen, prisutni su pljeskom izrazili zahvalnost domaćinu kongresa, Nacionalnom arhivu Australije na uspješno organiziranom skupu, toploj dobrodošlici kojom smo svi bili primljeni i ugodnom boravku u Brisbaneu.

Tijekom istog dana organiziran je i posjet Arhivu države Queensland, smještenom u južnom predgrađu Runcorn udaljenom 30 minuta vožnje autocestom od središta Brisbanea. Arhiv osnovan 1959. u novu je zgradu uselio 1993. kada je završena prva faza izgradnje, dok je druga faza završena 2008. Moderan kompleks zgrada ukupne površine 11.000 m² rezultat je desetljeća planiranja, a osim što je drugom fazom udvostručen spremišni kapacitet, koji sada iznosi 110 dužnih kilometara (popunjeno je 48 dužnih kilometara), velika briga posvećena je uštedi i racionalnom korištenju energije. Tako je na primjer izgrađen rezervoar zapremine 3 milijuna litara u koji se s krovova prikuplja kišnica koju potom klimatizacijski sustav zgrade koristi za održavanje stalne temperature i vlage. Zbog ovog i brojnih drugih tehničkih rješenja kojima se ostvaruju značajne uštede ova zgrada primila je brojne nagrade iz područja tehnologije i inovacija, što su domaćini ponosno istaknuli. Nakon kraćeg predstavljanja ustanove, imali smo priliku posjetiti spremišne, radne i prostore namijenjene korisnicima te se upoznati s nekima od brojnih aktivnosti ove ustanove koja brine o arhivskom gradivu više od 650 državnih tijela i javnih ustanova države Queensland i koja je prema zakonu osim za zaštitu arhivskog gradiva ujedno i vrhovni autoritet u pitanju spisovodstva odnosno upravljanja tekućom i poluaktivnom dokumentacijom u javnoj upravi. Brojne aktivnosti koje arhiv provodi upravo na ovom polju poznate su našim arhivistima, pogotovo onima iz odjelâ za zaštitu arhivskog gradiva izvan arhiva, ali isključivo iz stručne literature, pa je tim više bilo pravo zadovoljstvo i čast vidjeti kako uživo izgleda organizacija rada u jednom australskom arhivu koji broji 74 stalno zaposlena i 15 volontera.

Posjetom Arhivu države Queensland završio je ovaj zanimljiv, uzbudljiv i poučan kongresni tjedan. Australija zaista jest na drugom kraju svijeta, no sati provedeni u skućenom avionskom sjedalu mala su cijena za iskustvo sudjelovanja na Kongresu Međunarodnog arhivskog vijeća i boravka u Brisbaneu. Zahvaljujem mom poslodavcu na podršci i pruženoj pomoći bez koje to ne bi bilo moguće.

Ivana Prgin